

Ненад Вуковић, дипл. инг.*

Адвокатска канцеларија „Вера Чабаркапа“, Београд,
Република Србија

Мр Братислав Кисин

ЈП „Србијашуме“, Београд, Република Србија

UDK 630 (494.11)
Прегледни чланак
Примљен: 17. III 2013.

СЕКТОР ШУМАРСТВА У СЛУЖБИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У СРБИЈИ

САЖЕТАК: Шумарство у Србији је важна привредна грана. Развој ове привредне гране кроз историју, или боље рећи кроз 19. и 20. век био је различит, с обзиром на друштвене околности које су се директно рефлектовале на више и мање коришћење овог привредног ресурса. Тако је почетком 19. века, према неким путописним изворима шумовитост тадашње Србије била око 75-80 %, да би 50-тих година 20 века забележила најмању вредност од свега 21,4 %. Шума је неоспорно плаћала и подносила терете кризе, поготово у ратним и поратним годинама када је обнова земље била у питању. Кроз читав 19. век имамо нагли пораст становништва и истовремено потребу за пољопривредним површинама, па се шуме немилице користе и уништавају паљењем. Тако је током 19. века у Србији нестало око 1 мил. ха шума. Истовремено се шумске површине заузимају и кроз дуги низ деценија им се постепено то признаје у власништво. Тај процес траје, већим или мањим интензитетом, скоро до средине 20. века, када је на делу делимично обрнути процес и шума се национализује преко дозвољеног максимума.

Сви ови процеси су проузроковали да је данас у Србији, према подацима Националне инвентуре шума (2009), шумовитост 29,1 %. Од тога на око 53 % површине, шуме се налазе у државном власништву, а на 47 % шуме су у приватном власништву.

У склопу реструктурирања укупне привреде у Србији, а тиме и шумарства, у последње две деценије јављају се два основна проблема. Први проблем је код шума у државном власништву где се услед нестанка производних радника у државним предузећима (ЈП, НП), пословима у шумарству се услужно баве приватна предузећа са недовољним радним искуством, капацитетима и стручном кадровском структуром. Други проблем су шуме у приватном власништву где не постоји организован приступ коришћењу, већ је то последица (не)заинтересованости власника за свој посед. Приватним шумама је газдовао власник како је морао или желео. Овоме свакако треба додати и додатну сложеност ове проблематике, ако се зна да је просечна величина катастарске парцеле у приватном власништву испод 0,3 ха, велика миграција становништва на релацији село-град, често нерешени имовинско-правни односи итд.

Држава би требало да препозна интерес да стимулативним мерама развије приватно предузетништво у шумарству у сврху економског развоја руралних подручја и заустављање депопулације ових простора.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: шумарство, шуме, газдовање, власништво, Србија.

Увод

У средњовековној Србији са феудалним уређењем, власништво над шумом је било подељено између владаоца и властеле. Долази период Отоманске окупације (1459-1804) и градови и рударски центри изумиру. Доста становништва одлази на север и запад преко река Саве и Дунава, које су дуго времена биле и граница Отоманског царства. Мања насељеност и затварање рудника проузрокује у следећа три века повећање шумовитости. Својину над шумом у том периоду могла је да има само држава.

* n.vukovic1963@gmail.com

Крајем 18. и почетком 19. века, Србија је била изразито шумовита земља. Шумовитост се процењује на основу путописних репортажа тога доба на око 75-80 % (Алексић, Вучићевић, 2006). Почетком 19. века долази до српских устанака (Први српски устанак 1804. године и Други српски устанак 1815. год.) када долази постепено до обнављања српске државности, прво као аутономије у оквиру Отоманске империје, а касније од Берлинског конгреса (1878) и самосталне, међународно признате државе Србије. У том периоду долази до наглог повећања становништва и потребе за пољопривредним земљиштем. Шуме се интензивно користе и крче (најчешће паљењем), тако да се процењује, да је током 19. века у Србији уништено око 1 мил. ха шума.

У исто време са крчењем долази и до заузимања једног дела шумских површина и кроз дуги низ година (деценија) то право коришћења им се постепено признаје за право власништва. Тако на крају ових процеса (средином 20. века), који су трајали током једног и по века (од почетка 19. до средине 20. века), мањим или већим интензитетом, имамо најмању шумовитост од свега 21,4 % (Алексић, Вучићевић, 2006). Такође у овом периоду шума је имала различиту приоритетну функцију, од одбрамбене (у устанцима) до интензивног коришћења у сврху обнове земље (после Првог, а нарочито Другог светског рата). Непосредно после Другог светског рата настаје процес национализације, где се шуме преко одређеног површинског максимума одузимају од физичких лица и подржављују.

На крају ових процеса имамо приближно подједнаку површину под шумом у државном и приватном власништву. Данас у Србији (Централна Србија + АП Војводина), према подацима Националне инвентуре шума (2009), шумовитост износи 29,1 % површине. Од тога на око 53 % површине налазе се шуме у државном власништву, док се на око 47 % површине налазе шуме у приватном власништву.

Шумарство као привредна грана у Србији још до краја није нашла своју праву меру када су реструктурирање и транзиција у питању. Јавна предузећа која врше газдовање у државним шумама, скоро су остала без производних радника у шумарству. Ти послови углавном се обављају преко услужних радњи и предузећа и послови се добијају преко тендера. Проблем је што тржиште у Србији овим делатностима још није довољно развијено и што се пословима у шумарству баве привредни субјекти са недовољним капацитетима и стручном кадровском структуром, као и са недовољно радног искуства. За услуге коришћења шума често су ангажована предузећа са 1-2 запослена, а конкуришу и победе на тендерима са значајним количинама. Тада наступа проблем са роковима, континуитетом производње итд.

Када је у питању газдовање приватним шумама ситуација је још компликованија. Приватним шумама власник је газдовао како је морао и желео. Сада јавна предузећа врше тзв. стручно-техничке послове (дознаке, издавања пратеће документације и сл.), а власник је одговоран за извођење радова у шуми. Не постоји организован приступ коришћењу већих комплекса шума у приватном власништву. Углавном то зависи од (не)заинтересованости власника. Једним делом коришћење се изводи од стране власника, а другим делом од стране купаца који на овај начин виде простор за зараду. У оба случаја, проблеми често настају са стручним и техничким капацитетима за радове у шумарству. Додатни проблеми су уситњеност катастарских парцела и поседа (просечна величина кат. парцеле под

шумом је испод 0,3 ха), несређени имовинско-правни односи, проблем „урбаног“ власника који није присутан на терену итд.

1. Циљ и метод рада

Основни циљ рада је да се допринесе упознавању развоја у шумарству у последња два века, прикаже и анализира кратак историјски преглед са посебним освртом на данашње стање повшина под шумом и ресурса изражених у дубећој запремини и запреминском прирасту према званичним доступним подацима. Такође, циљ је да се анализира законска регулатива и однос како према државним шумама тако и према шумама у приватном власништву. У знатној мери шумарство је оптерећено историјском судбином која не може лако и брзо да се превазиђе (производни циклус (оходња) у шумарству често траје и дуже од једног века). У складу са преласком на тржишно привређивање (које још није у потпуности завршено), посебно ће бити анализирано тржиште на пољу пружања услуга у шумарству (на коришћењу и гајењу шума) које је изузетно важно за привредни развој, поготово руралних предела Републике Србије.

У раду су коришћени, анализирани и синтетизовани подаци из шумарске стручне литературе, статистички подаци, пописи шумског фонда, затим, правни акти различитог саржаја и сл.

2. Шумски фонд у Републици Србији

У Србији је први пут извршена свеобухватна национална инвентура шума (теренски радови извршени у периоду 2004-2006. године, а публикавање монографије 2009. године), где су се добили подаци о укупном шумском фонду. Овом инвентуром, због познатих разлога није обухваћена територија АП Косова и Метохије. Према овим подацима стање шумског фонда, према врсти власништва, приказано је у табели 1.

Табела 1. Стање шума по власништву

ВЛАСНИШТВО	Површина		Запремина			Запремински прираст			
	ха	%	м ³	%	м ³ /ха	м ³	%	м ³ /ха	Piv
1. Државно власништво	1.194.000	53,0	221.417.936	61,1	185,4	5.395.093	59,4	4,5	2,4
2. Приватно власништво	1.058.400	47,0	141.069.482	38,9	133,3	3.684.680	40,6	3,5	2,6
Укупно:	2.252.400	100,0	362.487.418	100,0	160,9	9.079.773	100,0	4,0	2,5

Извор: Национална инвентура шума 2009. год.

Из табеле се види да је учешће државног и приватног власништва по површини у односу 53 % : 47 %. Значајано учешће приватног власништва у површини под шумом је једним знатним делом резултат социо-друштвено-историјског контекста у коме је настала, односно обнављала се српска државност кроз 19. и 20. век.

Посматрајући учешће ових категорија код заступљености у запремини (где је однос 61 % : 39 %), може се закључити да су шуме у приватном власништву нешто нижег квалитета, односно слабије производне могућности. На овај закључак наводи нас и податак о просечној запремини. Наиме, просечна запремина у државним шумама је 185 м³/ха, док је просечна запремина у шумама са правом својине 133 м³/ха. Глобални закључак је да се шуме у приватном власништву налазе у непосредној близини села и историјски су биле под већим утицајем човека, док су у државном власништву већи планински шумски комплекси. Ова констатација се поткрепљује и чињеницом да је учешће изданаčkih шума у приватном власништву значајније и износи око 79 %, док је код државних шума учешће ове категорије око 51 %. Учешће запреминског прираста је у односу 59 % : 41 %, што је доста блиско учешћу запремине. Запремина и запремински прираст су у доста чврстој вези, па је и овакво учешће очекивајуће.

Државне шуме су додељен јавним предузећима на газдовање и она као корисници овог природног ресурса, газдују на законом прописан начин уз сталну контролу државних органа. Највећи корисник шума је ЈП „Србијашуме“, које газдује шумама на подручју централне Србије, затим ЈП „Војводинашуме“, за подручје АП Војводине и четири национална парка (НП „Тара“, НП „Ђердап“, НП „Копоник“ и НП „Фрушка гора“), који газдују шумама на својој територији (сваки НП је посебно јавно предузеће). Због специфичности локалне средине ЈП „Борјак“ газдује шумама на подручју општине Врњачка бања. Водопривредна предузећа газдују површинама око водених токова у којима се често налазе и шуме, а пољопривредна газдинства такође често поседују и мање површине под шумом. Код осталих корисника имамо шумске површине које се налазе у поседу других државних организација и институција, као што је Војска Србије, Универзитет у Београду – Шумарски факултет, локална самоуправа итд. Преглед шумског фонда према корисницима државних шума приказан је у табели 2.

Табела 2. Шумски фонд у државним шумама по корисницима

Јавна предузећа/ корисници	Површина		Запремина			Прос.год. принос (м ³)
	ха	%	м ³ (000)	%	м ³ /ха	
1. ЈП „Србијашуме“ – Београд	763.115	75,7	122.212	71,7	160,1	1.150.000
2. ЈП „Војводинашуме“ – Нови Сад	114.266	11,3	19.995	11,7	175,0	600.000
3. НП „Тара“ – Бајина Башта	11.754	1,2	3.374	2,0	287,1	35.000
4. НП „Фрушка гора“ – Ср. Каменица	22.518	2,2	5.507	3,2	244,6	55.000
5. НП „Ђердап“ – Д. Милановац	37.053	3,7	8.279	4,9	223,4	80.000
6. НП „Копоник“ – Копоник	7.094	0,7	2.410	1,4	339,7	24.000
7. ЈП „Борјак“ – Врњачка бања	7.916	0,8	1.600	0,9	202,1	16.000
8. Водопривреда и пољопривреда	25.000	2,5	4.000	2,3	160,0	20.000
9. Остали корисници	20.000	2,0	3.000	1,8	150,0	15.000
Укупно:	1.008.716	100,0	170.377	100,0	168,9	1.995.000

Извор: Интерна документација ЈП, 2012. год.

Разлика између података из националне инвентуре шума и података по корисницима, резултат је више фактора. Један од разлога је да су многе шуме у процесу реститу-

ције (враћања) црквама, верским заједницама. Приликом израде националне инвентуре шума све ове шуме биле су третиране као државне, али у међувремену на основу донетог закона, и касније на основу правоснажних решења, ове површине су изузимане из поседа појединих корисника. Као пример дајемо ЈП „Србијашуме“ које је у последњих неколико година по овом основу отуђило око 17.000 ха шума и шумског земљишта, а пошто је овај процес још увек у току, процењује се да ће до краја примене овог закона само ово предузеће остати без око 35.000 ха. Такође, не постоји јединствен регистар на државном нивоу свих водопривредних и пољопривредних, као и осталих корисника. Ови подаци дати су на нивоу стручне процене.

Када је у питању газдовање приватним шумама, јавна редузећа не газдују овим шумама, али врше стручно-техничке и саветодавне послове. То подразумева одобрење (дознаку) за сечу у приватном власништву, издавање документације (пропратнице) за транспорт дрвних сортимената и другу, пре свега, саветодавну помоћ.

Структура шумског фонда у приватном власништву са аспекта предузећа која пружају стручно-техничке послове, приказана је у табели 3.

Табела 3: Стање приватних шума по субјектима који врше стручно-техничке послове

Предузећа која врше стручно- техничке послове	Површина		Запремина			Год. принос	
	ха	%	м ³	%	м ³ /ха	м ³	%
ЈП „Србијашуме“ – Београд	1.035.041	96,9	115.702.792	95,6	111,8	700.000	95,9
ЈП „Војводинашуме“ – Н. Сад	4.869	0,5	317.233	0,3	65,2	2.000	0,3
ЈП Национални паркови	24.686	2,3	4.610.536	3,8	186,8	26.000	3,6
ЈП „Борјак“ – Врњачка бања	3.980	0,4	407.132	0,3	102,3	2.000	0,3
Укупно:	1.068.576	100,0	121.037.693	100,0	113,3	730.000	100,0

Извор: Интерна документација ЈП, 2012. год.

Када је у питању газдовање приватним шумама држава покушава да помири општи (државни) интерес са једне стране и право власништво са друге стране. Општи интерес су опште корисне функције шума, које пружају друштву у целини (заштитне, хидролошке, еколошке и др.), а интерес сваког приватног власника је газдовање својим поседом и материјална корист од тога. Приватни власници се различито постављају према својој шуми, од оних који желе брзу и једнократну (што већу) материјалну корист, преко оних који су емотивно везани за своје имање и посебно шуму, до власника који не знају где им је шума, а шуму су наследили (тзв. „урбани власник“).

Однос учешћа државних и приватних шума у земљама Европе креће се од 100,0 % : 0 % (Албанија, Белорусија, Бугарска, Молдавија и Украјина), 94,6 % : 5,4 % (Румунија), 91,3 % : 8,7 % (Естонија), 84,1 % : 15,9 % (Чешка), 83,3 % : 16,7 % (Пољска), до 7,3 % : 92,7 % (Португал), 14,1 % : 85,9 % (Норвешка), 16,7 % : 83,3 % (Шведска), 17,5 % : 82,5 % (Аустрија) итд., у корист приватних шума (FAO-TBFRA 2000).

Сличан однос државних и приватних шума као у Србији (53,0 % : 47,0 %) имају следеће земље: Немачка (53,6 % : 46,4 %), Словачка (55,8 % : 44,2 %), Луксембург (46,6 % : 53,6 %), Белгија (43,2 % : 56,8 %), Велика Британија (43,4 % : 56,6 %) итд. (FAO-TBFRA 2000).

Што се тиче укупне шумовитости појединих земаља у Европи, она се креће од 0,3 % (Исланд), 0,9 % (Малта), 8,6 % (Ирска), 9,8 % (Молдавија), 10,2 % (Велика Британија), 10,5 % (Данска) до 71,9 % (Финска), 66,8 % (Шведска), 54,5 % (Словенија) итд (FAO-TBFRA 2000).

Интересантан податак је површина под шумом по једном становнику и она се креће од 0,02 ха/ст. (Холандија), 0,04 ха/ст. (Велика Британија), 0,06 ха/ст. (Белгија), 0,07 ха/ст. (Молдавија), 0,08 ха/ст. (Данска) до 4,25 ха/ст. (Финска), 3,07 ха/ст. (Шведска), 1,97 ха/ст. (Норвешка), 1,41 ха/ст. (Естонија) итд (FAO-TBFRA 2000). Србија је по овом показатељу на средини лествице са 0,32 ха /ст.

3. Шумарство у служби руралног развоја

Шуме су дефинисан простор, односно просторно ограничен земљишни посед, обрастао шумским врстама дрвећа. Право коришћења шума, као и обавеза чувања у складу са Уставом и Законом, припада првенствено власницима земљишта.

Појединим одредбама Устава РС (Сл. гл. РС бр. 98/2006), у начелу, дефинисана су поједина права. Тако на пример, свако има право на животну средину и свако је дужан да чува и побољшава животну средину (чл. 74) или коришћење шумског земљишта је слободно, али Законом се могу ограничити облици коришћења и прописати услови коришћења и располагања, да би се отклонила опасност од наношења штете животној средини или интересима других лица (чл. 88). Законом о шумама (Сл. гл. РС бр. 30/10 и 93/12), шуме су дефинисане као добро од општег значаја које врше општекорисне функције шума. Због тога је коришћење шума делимично ограничено право у мање-више свим државама у свету, а тиме и у Србији. Свака држава је на свој начин, законом и процедуром, прецизирала начин коришћења овог природног ресурса. Решења се крећу од забране сече преко одређене површине, забране смањења површине под шумама, што подразумева обавезно пошумљавање површина на којима се претходно изврши сеча, до обавезног обележавања стабала за сечу од надлежне јавне шумарске службе, било да је она у државним органима (при министарству, регионалној или локалној управи или јавним (државним) предузећима са носиоцима ових овлашћења. Овај послењи модел, у сличним варијантама, заступљен је у свим државама насталим на простору ех Југославије.

С обзром на то да је природни ресурс шума, по свом географском распрострањењу више заступљен у руралним пределима, то је и становништво ових крајева једним делом окренуто шуми и коришћењу њених ресурса. Коришћење шума може се посматрати са два аспекта. Први је коришћење у државном власништву где је оно под контролом ЈП („Србијашуме“, ЈП „Војводинашуме“, ЈП НП „Ђердап“, ЈП НП „Тара“, ЈП НП „Фрушка гора“, ЈПНП „Копаоник“, ЈП „Борјак“ итд). Међутим, ова предузећа имају врло мало или уопште немају својих производних радника, па коришћење изводе услужна приватна предузећа, која послове добијају на јавном тендеру, на појединим шумским површинама

(обично су то одељења или одсеци појединих газдинских јединица). Други аспект је коришћење шума у приватном власништву где сваки власник користи своју шуму на свој начин који му највише одговара. Први начин коришћења је да власник својим личним средствима и механизацијом (углавном пољопривредном – тракторима) врши коришћење свог шумског поседа. Други начин је да више власника у близини удружи потенцијал (људски и материјално-технички) и заједнички врши коришћење шума свих учесника (партнерски). Трећи начин је углавном код старачких домаћинстава где се плати комшији, који има људских и техничких потенцијала, коришћење своје шуме и уз одређену надокнаду (у новцу или производима од шуме) изврши коришћење шумског поседа. У последње време је у порасту коришћење приватних парцела тзв. „урбаних“ власника који живе у већим градовима, па чак друге и треће генерације и власништво над шумом су добили у наследство, а и не знају где се она конкретно налази (знају само село) и хоће да се „реше“ те шуме. Они ступају у контакт са локалним становништвом које се бави коришћењем шума, и уз овлашћења користе ову шуму уз одређену надокнаду. Додатни проблем код шума у приватном власништву је уситњеност шумског поседа где је просечна величина катастарске парцеле под шумом у приватном власништву испод 0,3 ха, а просечна величина поседа испод 1 ха. То би значило да просечан власник има око три физички одвојене парцеле под шумом.

Проблем је што тржиште услуга у шумарству у Србији још није довољно развијено. Такође, велики је проблем што се овим физички тешким, често опасним, послом баве недовољно способни и обучени радници, па није редак случај и повреда, па чак и страдалих. Такође, предузећа која се баве услугама у шумарству за државни сектор, често немају капацитета како кадровског (професионални секачи, трактористи и др.) тако ни техничког (специјализована механизација за радове у шумарству), већ се то своди на приучене раднике који су због тешког материјалног стања принуђени да се баве различитим пословима, па и тешким пословима у шумарству.

Шума је ограничен природни ресурс и њено коришћење је директно везано за производњу и продукцију која се огледа у запремини и запреминском прирасту. Одрживо коришћење мора да кореспондира са овим елементима како трајност не би била угрожена. Коришћењем око 3 мил. м³ дрвне запремине је испод реалних могућности. Индустрија користи дрво и производе од дрвета у широком спектру, почев од индустрије намештаја (намештај, ламперија, паркет и сл.), грађевинске индустрије (даске, греде, конструкције, прозори, врата итд.) хемијске индустрије (папир, плоче и сл.), енергија (просторно дрво за огрев, производња палета и сл.), до мале привреде (столарски производи, резбарени предмети, бачве, бурад, плетарски производи, спортски реквизити итд.). Неповољну ситуацију у коришћењу шума осликава велико учешће просторног дрвета у укупној сечивој запремини, поготово у шумама у приватном власништву.

Држава би морала да препозна природни ресурс шуме и помогне стимулативним мерама и субвенцијама у локалним срединама, приликом куповине механизације, за оне привреднике који хоће организовано и професионално да се баве овим послом. То би свакако подигло капацитете ових предузећа на један виши квалитетнији и професионалнији ниво. Механизми ових подстицаја постоје у разним државама у Европи чак и код

оних држава где је шумовитост знатно већа и где је шумарство значајнија привредна грана и више учествује у бруто националном дохотку него у Србији.

Резултат би био ако не заустављање, оно смањене миграције становништва из руралних предела, уз бољи економски статус ових локалних подручја. Важан аспект овог улагања свакако би било смањење повреда запослених на пословима у коришћењу шума.

Закључак

Србија је средње шумовита земља са 29,1 % површине под шумом. Учешће државних шума је 53 % у односу на 47 % учешћа приватног власништва над шумом.

Приватно власништво над шумама у Србији највећим делом настаје током 19. века са обнављањем српске државности и могућношћу узурпације делова ових површина од стране знатног дела становништва. Како држава то није могла (хтела) да спречи, временом је власништво признавано, тако да је скоро половина површина под шумом стекло приватног власника. Ово се мора посматрати у контексту укупног социо-друштвено-историјског контекста у коме је постојала држава кроз 19. и 20. век. Због тога данас имамо приватне шума које карактерише велики број парцела (око 3.000.000) и власника (око 1.000.000), просечна величина парцеле око 0,3 ха, просечна дрвна запремина око 133 м³/ха, учешће високих шума око 17 %, нерешена имовинско-правна питања (сувласништва), тенденција даљег уситњавања парцела под шумом услед наслеђивања, миграције становништва и незаинтересованости за посед, економска немотивисаност газдовања поседом итд.

Коришћење шума је делимично ограничено право у већини држава у свету, а тиме и у Србији. Државним шумама газдују јавна (државна) предузећа, а у приватним шумама јавна шумарска овлашћења су пренета на јавна предузећа која у приватним шумама врше стручно-техничке и саветодавне послове. Делимичним реструктурирањем јавна предузећа, која се баве газдовањем шумама, у знатној мери су остала без производних радника у шумарству, па коришћење изводе услужна приватна предузећа која послове добијају на јавним тендерима на појединим шумским површинама (шумска одељења и одсеци). Међутим, тржиште услуга у шумарству у Србији још није довољно развијено. Такође, велики је проблем што се овим физички тешким, често опасним, послом баве недовољно способни и обучени радници, па није редак случај повреда, па чак и стадалих. Код коришћења приватних шума ситуација је доста различита и креће се од тога да коришћеље спроводи власник самостално, преко партнерског, заједничког коришћења шума од стране више власника до услужног коришћења трећих лица на позив власника или наследника уз плаћање, не ретко, у посеченим дрвним сортиментима.

За развој тржишта услуга у шумарству држава би морала да препозна овај ресурс и помогне стимулативним мерама и субвенцијама у локалним срединама, приликом куповине механизације за оне привреднике који хоће организовано и професионално да се баве овим послом.

Важан аспект овог улагања свакако би било смањење повреда запослених на пословима у коришћењу шума. Осим дрвних сортимената, шума пружа још много других могућности у склопу вишенаменског коришћења простора и потенцијала, а све у сврху

трајног и одрживог коришћења природних потенцијала уз унапређење стандарда локалног становништва.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексић, П., Вучићевић, С. (2006). Шумовитост Србије. *Шумарство*, бр. 3, Београд, 177-184.
- Алексић, П., Кисин, Б. (2010). Историја приватних шума у Србији. *Зборник радова: I шумарски конгрес у Србији*. Београд: Шумарски факултет, Универзитет у Београду.
- Банковић, С., Медаревић, М., Пантић, Д., Петровић, Н. (2009). *Национална инвентура шума Републике Србије*. Београд: Шумски фонд Републике Србије, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управа за шуме.
- Ранковић, Н. (2008). *Економика шумарства*. Београд: Шумарски факултет, Универзитет у Београду.
- Schmithüsen, F., Kaiser, B., Schmidhauser, A., Mellinghoff, S., Kammerhofer, A. (2006). *Предузетништво у шумарству и дрвној индустрији*. Превод Весна Ивановић. Београд: Центар за издавачку делатност Економског факултета у Београду.
- Устав Републике Србије (Сл. гл. РС, бр. 98/2006).
- Закон о шумама (Сл. гл. РС, бр. 30/10 и 93/12).
- Привремени годишњи планови газдовања приватним шумама за 2012. годину.
- Интерна документација ЈП „Србијашуме“ – Београд.
- FAO-TBFRA 2000.

Nenad Vuković, Dipl.-Ing.
Bratislav Kisin, M. Sc.

FORESTRY SECTOR IN THE SERVICE OF RURAL DEVELOPMENT IN SERBIA

Summary

Forestry is an important branch of economy in Serbia. Its development varied throughout history or more precisely, through the nineteenth and twentieth century, considering social circumstances which more or less affected the use of this natural resource. At the beginning of the nineteenth century, according to some travel reports, the forests covered 75-80 % of Serbia. However, the percentage decreased during the 1950s to mere 21.4 %. Forests were affected by crisis during the war and the post-war recovery period. Throughout the entire nineteenth century the population grew as well as the need for agricultural land, which led to the ruthless usage and burning of the forests. During the nineteenth century almost a million hectares of forests disappeared in Serbia. Simultaneously, forests were being overtaken and during many decades they were acknowledged as property. The process continued more or less extensively almost to the middle of the twentieth century when the reverse process started and the forests were nationalized over the permitted maximum.

All these processes, according to the information from the National Forest Inventory (2009), led to 29.1 % of forest cover in Serbia nowadays. 53 % are state forests and 47 % are private property.

As parts of restructuring economy in Serbia, as well as restructuring forestry, there have been two main incompetent personnel manage forests. The second problem is with private forests where there is no organized approach to their usage, as a consequence of the owners' (dis)interest in their own property. The owners of the private forests managed them how they wanted or how they had to. These problems are further complicated by the facts that the average cadastral lots (parcels) in private possession are under 0.3 hectares, migration from rural to urban areas, unsolved property relations etc.

The state should recognize its interests and use the stimulative methods to develop private management in forestry in order to boost economic development of rural areas and stop depopulation of this region.

Key words: forestry, forests, management, property, Serbia.